

FOKUS: KRISEN I SYRIA: REGIONALE KONSEKVENSER

Tilbake til pragmatismen: Tyrkias Syria-politikk

PINAR TANK

Dr.philos., seniorforsker, Peace Research Institute Oslo (PRIO)
pinar@prio.no

Et populært tyrkisk ordtak lyder som følger: «Tyrkernes eneste venner er tyrkere» (Türk'ün Türk'ten başka dostu yok). Tyrkia har uten tvil krevende naboer. Grensene mot Irak, Iran og Syria, samt landets kritiske posisjon under den andre verdenskrig, fikk Tyrkia til å trå varsomt i utenrikspolitikken. I stor grad var dette også på grunn av sammensetningen av den utenrikspolitiske elite, bestående av sterkt sekulære politikere og militære offiserer, som var engstelige over Tyrkias geopolitiske plassering. Deres oppfattelse av Tyrkias geografi kan oppsummeres med ordene til en pensjonert offiser: «Tyrkia ligger midt i en heksegryte».¹

Oppfattelsen av Tyrkias rolle i Midtøsten ble endret da AKP (Rettferdighets- og utviklingspartiet) kom til makten i 2002. AKP satte seg fore å gjenopprette Tyrkias regionale posisjon, og dermed endret kursen på tyrkisk utenrikspolitikk seg dramatisk. Fra en utenrikspolitikk som tradisjonelt fokuserte på aksept for Tyrkia som en del av Vesten (og vendte ryggen til Midtøsten), har det muslimske og konservative AKP forankret landets utenrikspolitikk nærmere Midtøsten, riktignok ved å opprettholde og styrke tanken om Tyrkia som en bro mellom øst og vest.²

Vektleggingen av muslimsk identitet som noe verdifullt, gjorde det umulig å fortsette med vest/øst- eller oss/dem-motsetningen som tidligere hadde diktet utenrikspolitikken. Utenriksminister Ahmet Davutoğlu, arkitekten bak Tyrkias «null-problemer»-utenrikspolitikk, iverksatte det han omtalte som «en ny diskurs og diplomatisk stil» innenfor regional og internasjonal politikk som «prioriterer Tyrkias siviløkonomiske makt» og skulle øke landets såkalte *soft power* i regionen. Dette var en bortgang fra

1. Intervju med Atilla Kiyat, pensjonert admiral, 18. september 2000.

2. En av AKPs første suksesser var å få til kandidatland-status for Tyrkia i EU i 2004.

«Man kan ikke lure hele folket hele tiden», sa den amerikanske presidenten Abraham Lincoln. En omskriving av dette velkjente politiske sitatet beskriver Tyrkias dilemma: «Man kan ikke være venner med alle naboene alltid». Når det er tilfellet, er det flere faktorer som taler imot returen til *status quo ante* – en situasjon av geopolitisk «encirclement». Det første er utskiftningen av den politiske eliten, da spesielt Tyrkia svekket militæret og den sekulære eliten som var deres støttespillere. Deres sikkerhetisering av utenrikspolitisk spørsmål gjorde det umulig å tenke nytt i en region under endring. Det andre er idealismen i politikken som AKP regjering fortsatt holder ved, men med nødvendige justeringer. Davutoğlu skrev våren 2012: «Mens vi følger nøye med på å forsvare våre nasjonale interesser, vil vi også drive en verdibasert utenrikspolitikk». En siste grunn er at det er denne utenrikspolitikken som har vært en vesentlig grunn til Tyrkias økonomiske vekst. Dette har holdt AKP ved makten siden 2002, en posisjon de neppe lett vil gi fra seg.

Litteratur

- Cook, S. A. (2011) Arab spring: Turkish fall. *Foreign Policy*, http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/05/05/arab_spring_turkish_fall?hidecomments=yes
- Davutoğlu, A. (2010) Turkey's zero-problems foreign policy. *Foreign Policy*, 20 May.
- Davutoğlu, A. (2012) Principles of Turkish foreign policy and regional political structuring. *Turkish Policy Brief Series*, International Policy and Leadership Institute, TEPAV, Ankara.
- Spindle, B. (2012) A newly assertive Turkey dominates trade with Iraq. *Wall Street Journal*, 2 August.
- Tank, Pinar (2005) The effects of the Iraq war on the Kurdish issue in Turkey. *Conflict, Security and Development*, 5 (1): 69–86.
- Tank, Pinar (2011) Turkey as an international mediator: Opportunities and pitfalls. Norwegian Peacebuilding Resource Center (NOREF), 13 July. <http://www.peacebuilding.no/Themes/Norway-and-emerging-powers/Publications/Turkey-as-an-international-mediator-opportunities-and-pitfalls>
- Zand, B. (2010) The Anatolian tiger: How the West is losing Turkey. *Der Spiegel*, 15 June. <http://www.spiegel.de/international/world/the-anatolian-tiger-how-the-west-is-losing-turkey-a-700626.html>